

них виділяємо такі структурно-граматичні моделі, де розгортання образу відбувається за допомогою конструкцій з двома і більшою кількістю метафоричних дієслів, що стосуються одного підмета, який інколи може поширюватися епітетами: «психозу **логіка** залізна / **знімає** з нас чужі закляття / **дарує** нам метаморфози / і всіх мімікрій чудеса / і **прошиває** нас наскрізно» [2, с.327], «**бог** полюбляє тримати паузу / і **виставляти** захмарні ціни» [2, с.74], «**ненависть сіється і проростає** / **ненависть шириться** наче чума» [2, с.43].

Звертається Ю.Іздрик і до метафоричних епітетів, які, виконуючи свою переносно-зображальну функцію, створюють емоційний настрій, увиразнюють почуття: «логіка **гола**» [2, с.9], «і біль цей всуціль **непорочний**» [2, с.10], «**електричний маршрут**» [2, с.14], «**недодумане** вчора» [2, с.15], «**роздовбана карма**» [2, с.16], «**нової свободи**» [2, с.19], «**трефний профіт**» [2, с.22], «**пекельна кухня**» [2, с.24], «**божественний телепорт**» [2, с.28].

Розгортання метафоричного образу у поезіях Іздрика може охоплювати і найвищий щабель синтаксичної структури – текст, де художній образ створюється різними типами метафор, насичений лексикою різних стилістичних шарів. До такої структури можна віднести поезію «жатка»: *ненависть сіється і проростає / ненависть шириться наче чума / цій пандемії немає краю / і вакцинацій від неї нема / ненависть в думці – доза токсину / помста у серці – тромб і інфаркт / ненависть завжди знайде причину / помста не знає дороги назад // лють і зневага ходять у парі / зло комбінує ефект доміно / падають падають злочин і кара / тягнуть іккарів з неба на дно / знову життя поклоняється смерті / кров піт і сльози – в основі основ / хто пам'ятає що затерте і недолуге слово «Любов»?..* [2, с.43]

Розгляд метафоричних структур у поезії Іздрика досзволяє зробити висновки щодо ролі різних типів синтаксичних конструкцій у творенні поетичних образів. На структурному рівні метафорика автора репрезентована дво-, три-, чотири- та багатокomпонентними моделями метафор, може охоплювати також текст загалом. На граматичному рівні утворення метафоричних образів здійснюється дієслівною, іменниковою та прикметниковою формами, які характеризуються різною частотністю та продуктивністю. Метафори є невід'ємним складником мови поезій автора. Структурно-семантичний аналіз цих художніх засобів свідчить про широке і вміле використання їх поетом з метою збагачення поетичної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. О поэтическом искусстве / Аристотель, под. Ред. Ф.А.Петровского. – М.: Гослениздат, 1967. – 183с.
2. Іздрик. Календар любові / Іздрик. – Львів: ВСЛ, 2017. – 425 с.
3. Кіс П.Є. Формування метафоричної парадигми в процесі еволюції базової метафори // Мовознавство. – 2000. №4-5. – С.52-60.
4. Телия В.Н. Метафора в языке и тексте // Отв. Ред. В.Н. Телия. – М., 1988. – 250с.

Вовк О.

Науковий керівник – доц. Царик Л. І.

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ВИВЧЕННЯ ЖИТТЄПИСУ ПИСЬМЕННИКІВ

Семінарське заняття в умовах сучасної вищої школи є важливою формою організації навчання. Семінарські заняття тісно пов'язані з лекціями та іншими формами навчальної роботи у вищому навчальному закладі і зорієнтовані на формування у студентів умінь і навичок самостійно здобувати знання. Вони сприяють розвитку пізнавальної активності студентів більшою мірою, аніж будь-які інші форми організації навчання; розвивають логічне мислення, спонтанне мовлення, уміння висловлювати й аргументувати власні думки, критично аналізувати аргументи опонентів, а також допомагають глибокому засвоєнню фундаментальних знань, формуванню переконань, виробленню активної життєвої позиції

Проблемі підготовки та проведенню семінарських занять як важливої організаційної форми навчання присвячені праці багатьох науковців: А.Алексюка, А. Бондар, А. Вербицького, С. Зінов'єва, П. Лузана, М.Фіцули та ін.

Підготовка студентів до семінарських занять відіграє важливу роль у літературній освіті майбутніх учителів-словесників. Якість проведення семінарських занять присвячених методиці опрацювання життєвого і творчого шляху у письменника у навчальних закладах різних рівнів залежить від рівня підготовки студентів і викладачів, займає важливе місце у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників. Цим зумовлена актуальність нашої статті.

Мета статті – проаналізувати специфіку проведення семінарських занять, присвячених вивченню життєвого і творчого шляху письменників в курсі історії української літератури I половини ХХ століття.

Питання активізації навчання студентів належить до найбільш актуальних проблем сучасної педагогічної науки і практики. Реалізація принципу активності в навчанні має велике значення, оскільки від неї залежить результат навчання, розвитку і виховання студентів. Приєднання України до Болонського процесу передбачає суттєву реорганізацію структури навчального процесу, вдосконалення методики викладання, напрацювання нових підходів у організації навчання.

Формування потенційних можливостей сьогоdnішнього студента і майбутнього спеціаліста пов'язане з удосконаленням власне процесу навчання, спрямованого на активізацію розумової діяльності студента, розвиток його творчого мислення [4, с. 96].

На семінарському занятті викладач може користуватися різними методами або прийомами. Добір їх залежить від літературного матеріалу, що вивчається, мети заняття, віку студентів, особливостей колективу і, звичайно ж, особистості словесника, його можливостей, уподобань, здібностей.

Найефективнішим щодо досягнення мети особистісно зорієнтованого навчання при проведенні семінарських занять, присвячених вивченню життєвого і творчого шляху письменника, є активні та інтерактивні технології навчання.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, що має конкретну передбачувану мету – створити зручні умови навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність [6, с. 127].

Серед ефективних методів навчання, котрі, на нашу думку, доцільно використовувати при проведенні семінарських занять, присвячених вивченню життєвого і творчого шляху письменників, є «мозковий штурм», робота в парах (тріадах), «навчальна співпраця», обговорення проблеми у формі дебатов, дискусія, «дерево рішень», парламентські слухання, моделювання конкретних ситуацій тощо [6, с. 129].

Під інноваціями у навчанні розуміють (у широкому значенні) процес створення й поширення нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, що досі вирішувалися якось інакше, а також результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань різноманітних педагогічних проблем [7, с. 19].

Поряд з поняттям інновації у навчанні вживається термін інноваційне навчання – навчання, спрямоване на розвиток здібностей студентів до спільної діяльності в нових ситуаціях.

Сучасний словесник розуміє, що вивчення української літератури – процес поліфонічний, багатогранний і динамічний. Він не ізольований від загального процесу розвитку соціальних, ідеологічних, моральних, естетичних аспектів життя суспільства. Викладач повинен у цій ситуації докласти максимум зусиль, щоб виховати і сформувати по-справжньому естетично грамотного, чуйного, зацікавленого читача [5, с. 71].

Пошук шляхів підвищення ефективності навчання спонукає викладача до нестандартності проведення семінарських занять, присвячених вивченню життєвого і творчого шляху митців слова. Це не обов'язково мають бути абсолютно нові типи занять. Адже традиційна методика, на нашу думку, ще не вичерпала себе. Принаймні, такі поняття, як цілісний, композиційний, пообразний літературний аналіз [2, с. 43].

Так, для кращого розуміння студентами основних проблем «Мини Мазайла» М. Куліша, «Я-Романтика» М.Хвильового та творів інших представників доби Розстріляного Відродження використовуємо на семінарських заняттях інсценізовані уривки з творів.

Але, безперечно, виконуючи одне з головних навчальних завдань – спонукати студента замислитися над біографією письменника – словесник шукає інноваційні елементи проведення семінарських занять, мусить залучати широке коло джерел життєпису автора.

Розповідь про письменницьку біографію може зацікавити і захопити студентів, якщо викладач не обмежується загальним твердженням про важливе значення творчості й особи літератора, а пропонує їм дослідити окремі моменти.

Виникає проблемна ситуація, розв'язати яку без самостійного мислення, без широкого залучення знань з інших предметів студенти не зможуть. Ця ситуація складна для них. Але, спираючись на власні знання і спостереження, аналізуючи під керівництвом викладача відомі твори української літератури, залучаючи факти з історії, вони дійдуть певного висновку.

Наприклад, життєвий і творчий шлях І. Багряного можна розглянути з точки зору сучасника, котрий знає історію, поставивши проблемне питання: «Ментальність, біографія та літературна діяльність. Чи є вони єдиним цілим?». Студентам цікаво відчувати себе у ролі критиків.

Так, висловивши свої думки, вони мають можливість виявити ерудицію, знання, що стверджує їх особистісне «Я». Ідучи з заняття літератури, студент повинен відчувати свою причетність до високого мистецтва, задоволення й насолоду від спілкування з ним, потребу замислитися над своїми та чужими вчинками, смуток, радість, обурення – всі почуття, окрім байдужості

І тут істотну допомогу словесникові надають інші види мистецтва: музика, живопис, театр, роль яких у вивченні літератури не можна недооцінювати.

Заняття з вивчення біографії І. Багряного можна почати з уривка із роману «Сад Гетсиманський»: *«Багато доріг пройшли вони, з багатьох рік пили вони, багато могил полишали вони, багатьох друзів розгубили вони в землі й по божевіллях, і багато ще їм проб приготувала доля... Але всі дороги сходять у всі могили зчислимі, і кожна ніч – навіть полярна ніч! – кінчається ранком... І вони йдуть.. Зціпивши зуби, вони йтимуть через ніч злоби й ненависти, не здаючись доти, доки її не перейдуть. І в одного з них звучатиме в душі «Місячна соната» Бетховена...»* [1, с. 254].

Під час зачитування або після закінчення має лунати уривок із музичного твору. Цей епізодичний елемент на семінарському занятті налаштовує студентів на лірико-оптимістичний настрій, після чого життєві віхи письменника вже не сприймаються як «сухі» факти і дати.

А запитання, на які студенти відповідатимуть наприкінці семінарського заняття, спрямовують на уважне «включення» в життя письменника:

1. Чи можна вважати ці слова своєрідним кредо Багряного-людини?
2. Як ви вважаєте, це пише оптиміст чи песиміст?

У підсумку або під час розповіді звучать, зазвичай, різні думки студентів про Багряного-людину і Багряного-митця. Але майже всі погоджуються з тим, що Іван Павлович Лозов'яга (Багрянний) – непересічна людина, у його біографії, на жаль, і досі є «білі» плями.

Отже, семінарське заняття (тим паче з елементами евристичної бесіди та проблемними питаннями) – не завжди пасивна форма сприйняття предмета.

На етапі засвоєння художнього тексту ефективність навчання підвищують звичайно більш активні типи семінарських занять: диспути, конференції тощо.

Досвід роботи викладачів-практиків переконує, що найбільшою популярністю в студентів користується семінар-диспут, на якому мають місце дискусія і полеміка.

Наприклад, під час вивчення теми «Ідейно-естетичні погляди Олександра Довженка» (за сторінками «Щоденника») творчі групи готуються за таким планом:

1. Історія написання і друку «Щоденника».
2. Жанр (теорія літератури).
3. Зміст «Щоденника»:
 - напрями поглядів Олександра Довженка;
 - визначення кредо митця;
 - значення і місце мемуарних жанрів у розкритті характеру (образу) художника.

Після ознайомлення (повідомлення студентів) з ідейно-естетичними поглядами Довженка і своєрідним кредо митця розгортається дискусія щодо проблемного питання: «Чи зберіг після каскадів трагедій (особистих і народних) своє митецьке і людське кредо Олександр Довженко?»

У підсумку студенти роблять кілька цікавих висновків: «Кредо – це віра, а погляди – це знання людини, ці поняття не обов'язково повинні збігатися у житті, але у долі Довженка вони трагічно переплелися».

Після аналізу життєвого і творчого шляху письменника можна запропонувати студентам виконати невелику письмову роботу (есе) для того, щоб вони могли сформулювати свої думки.

Таким чином, семінарські заняття більш ефективні, якщо мають на меті узагальнити і систематизувати знання із вивчення життєвого і творчого шляху письменників. Взагалі, на нашу думку, семінари будь-якого типу цікаві й корисні вже тим, що формують навички самостійної роботи на заняттях літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багрянний І. Сад Гетсиманський : [роман] / І. Багрянний. – К. : Дніпро, 1992. – 592 с.
2. Баханов К. О. У пошуках інноваційних шляхів навчання історії в школі / К. О. Баханов // Бібліотека журналу «Історія та правознавство». Сучасний урок. Панорама методичних ідей. – Х. : Видавнича група «Основа», 2004.
3. Ващенко Г. Загальні методи навчання / Г. Ващенко. – К. : Укр. видав. спілка, 1997. – 180 с.
4. Молоцька І. Активізуючи систему навчання / І. Молоцька // Іноземні мови. – 2005. – № 2. – С. 96.
5. Онищук В. А. Урок в современной школе / В. А. Онищук. – М., 1982. – 168 с.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології / О. І. Пометун, Л. В. Пирожено Л. В. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 224 с.
7. Фасоля А. Мета, зміст, технологія уроку / А. Фасоля // Дивослово. – 2004. – № 8. – С.19-23.

Ковалишин О.

Науковий керівник – доц. Штонь О. П.

ОМОФОРМИ ЯК ЗАСІБ СЛОВЕСНОЇ ГРИ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

У художній літературі, особливо у творах для дітей, письменники часто вдаються до мовної гри (каламбуру) з метою створення комічного ефекту. Каламбур (франц. calembour) в українській літературній енциклопедії тлумачать як «переважно комічне переосмислення слів і виразів на основі їх багатозначності, омонімії, антонімії, синонімії або співзвучності» [8, с. 376]. Це вид мовної гри, заснований на вживанні в одному тексті або різних значень одного слова, або різних слів (словосполучень), тотожних або схожих за звучанням, внаслідок якого актуалізується певна двозначність, що створює гумористичний ефект.

Найбільш багатим матеріалом для такого прийому є омонімія.